

K PROBLEMATIKE NOVEJ SYSTEMIZÁCIE REGIONÁLNOGEOGRAFICKÝCH POZNATKOV

René Matlovič

*Katedra geografie a regionálneho rozvoja, Fakulta humanitných a prírodných vied
Prešovskej univerzity, Ul. 17. novembra 1, 081 16 Prešov*

Abstract: The article deals with the issue, whether we need to formulate a new systematization scheme of regional-geographical knowledge, in other words, whether we will prefer de-schematized and therefore a very flexible version of regional geography. In our reflections on this theme we emanate from our previous works, in which we presented the ontological and epistemological rational of autonomy of geography as a science discipline and we formulated the need to look for the bridge between the binary idiographic-nomotetic version of geography. In this article we will try to point out on the implications resulting from the trinity version of the concept of a place and we will point out on the possible inspirations from the other fields of study that could be used by geography.

Key words: cementácia, Hettner, holizmus, holon, kompozičná optika, koncept miesta, regionálno-geografická systematika, sociálno-konstruktivistická a kontextuálna optika, substanciálno-axiologická optika, teória aktérov v sieti.

1. ÚVOD

Vo vývoji vedy a vedeckého poznania sa popri pokračujúcej diferenciacii a špecializácii začínajú presadzovať integračné tendencie. Tie sú prejavom hlbokých kvalitatívnych zmien v štruktúre vedy a vedeckého poznania (Bodnár 2005, s. 55-56). J. Bodnár (2005, s. 56) poukazuje na tri formy možných syntéz, ktorú vypracoval B.M. Kedrov (cementácia, fundamentácia a pivotácia). V doterajšom vývoji geografického myslenia sme boli taktiež svedkami prejavov integračných snáh, ktoré mali prevažne povahu fundamentácie (adaptácia metód iných vied – napr. fyziky – v geografii) a pivotácie (prenikanie abstraktnejších vied – napr. matematiky a kybernetiky – do geografie). V ostatnom období sa metageografické diskusie prikláňajú k cementácii (stavanie mostov medzi vedami, resp. paradigmami, ktoré boli oddelené).

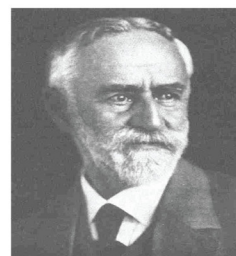
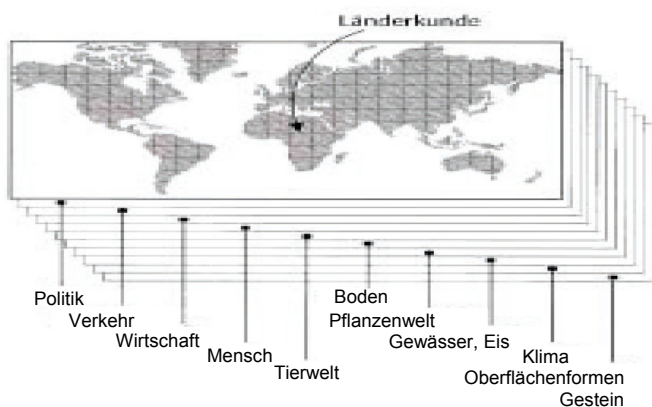
Do tohto rámca je možné zaradiť diskusie slovenských geografov o možnostiach uplatnenia holistického prístupu v geografii (napr. Drdoš 2004) a o novej podobe regionálnej geografie (Kasala 1997, 1998, 1999, 2000, 2003a, 2003b, Lauko 2000, Mat-

lovič 2006a, Mičian 2000, Paulov 1996, Žigrai 2005). Pri úvahách o novej podobe regionálnej geografie sa zdôrazňuje najmä to, že by malo ísť o integrálnu, transdisciplinárnu platformu vysvetľovania procesov štrukturujuúcich priestor na jednej strane a porozumenia podstaty identity regionálnych jednotiek rozličných taxonomických úrovní v kontexte každodennej ľudskej skúsenosti na strane druhej (Matlovič 2006a).

V geografickej edukácii sa doposiaľ udržiava hettnerovsko-hartshornovská koncepcia regionálnej geografie, ktorú výstižne reflektuje klasická Hettnerovská schéma regionálno-geografickej systematiky (Hettner 1932) (obr. 1). V geografickom bádani sa v našej stredoeurópskej výskumnej tradícii pomerne úspešne rozvíjajú abstraktno-funkcionálne holistické prístupy, ktoré vychádzajú z teórie systémov. Môžeme tu poukázať napríklad na koncepciu teritoriálneho sociálneho systému poľského geografa Z. Chojnického (1989). O teóriu systémov sa čiastočne opiera aj M. Hampl (1998) v teórii hierarchie reality a geografickej organizácie spoločnosti.

Nová podoba regionálnej geografie by sa mala vo väčšej miere opierať o kontextuálne holistické prístupy, v rámci ktorých hrá dôležitú úlohu zaraďovanie informácií do širších kontextov a flexibilných komparačných rámcov (Kasala 1999, Matlovič 2006a, s. 26).

Das länderkundliche Schema, 1932

Alfred Hettner

Obrázok 1 Schéma regionálno-geografickej systematiky (Hettner 1932)

Vytvára pritom otázka, či potrebujeme formulovať nejakú novú schému systemizácie regionálno-geografických poznatkov, resp. či budeme preferovať deschematizovanú a teda veľmi flexibilnú podobu regionálnej geografie. Pri našich úvahách na túto tému vychádzame z našich predchádzajúcich prác, v ktorých sme prezentovali ontologické i epistemologické odôvodnenie autonómie geografie ako vednej disciplíny a formulovali potrebu hľadať premostenie medzi binarizovanou idiograficko-nomotetickou podobou geografie. Jednou z možností prekonania uvedenej duality môže byť podľa nášho názoru aplikácia trinitárnej verzie konceptu miesta (Matlovič 2007). V tomto príspevku sa pokúsime poukázať na implikácie, ktoré vyplývajú z uvedenej koncepcie a možné inšpirácie z iných oblastí poznania, po ktorých by geografia mohla siah-

nuť. Príspevok chápame len ako stručný úvod do zložitej problematiky, ktorá si vyžaduje ešte mnoho úsilia pri jej rozpracovaní.

2. TRINITÁRNA VERZIA KONCEPTU MIESTA A JEJ IMPLIKÁCIE PRE REGIONÁLNU GEOGRAFIU

Trinitárna verzia konceptu miesta vychádza koncepcie Sacka (1997), ktorý za základné kategórie porozumenia spoločnosti považuje miesto, priestor a teritorialitu. Miesto podľa Sacka zjednocuje sféru prírody, sociálnych vzťahov a významu. Je styčným bodom síl, ktoré ovplyvňujú naše životy. Geografický pohľad na miesto spája dovedna tri odlišné pohľady prírodných, spoločenských a humanitných vied na uvedené sféry (Holt-Jensen 2001, s. 4). Ďalším východiskom trinitárnej verzie konceptu miesta boli jeho meniace sa interpretácie v kontexte vývoja geografického myslenia etapizovaného podľa Habermasovej klasifikácie koncepcií poznania, opierajúcej sa o poznávacie záujmy. V tomto zmysle je miesto chápané ako vnútorne integrovaná entita zjednocujúca tri podstaty (miesto ako vyplnený segment priestoru, miesto ako proces vlastnej konštrukcie a reprodukcie, miesto ako význam) a odrážajúca trojštruktúrny model objektu štúdia geografie (bližšie Matlovič 2006a, s. 20, Matlovič 2007, s. 17-18). Miesto pritom nechápeme len ako ontologickú kategóriu, ale najmä ako epistemologickú kategóriu, čiže ako spôsob štúdia a porozumenia geografickej realite. Z perspektívy takto chápaného miesta je potom možné študovať priestorové jednotky rozličných dimenzií a taxonomických úrovní od sublokalít až po globálnu mierku.

Geografická analýza a syntéza, opierajúca sa o trinitárnu verziu konceptu miesta, by v takom prípade mala odrážať simultánne použitie troch bádateľských optík pri štúdiu miesta:

1. **Kompozičná optika** (analýza a syntéza časopriestorových štruktúr a foriem abiotického, biotického a antropického pôvodu v mieste). Ide teda o studium geodiverzity, ktorú vytvára koexistencia fyziosférických, technosférických, sociosférických a noosféricko-kybersférických komponentov v danom mieste. Pri použití kompozičnej optiky sa predpokladá dominantné využitie empiricko-analytických prístupov.
2. **Sociálno-konstruktivistická a kontextuálna optika** (analýza geografickej polohy – pozície skúmaného miesta v najrozličnejších kontextoch, identifikácia a explanácia socio-priestorových procesov, ich mechanizmov, aktérov a sietí aktérov, vzájomných interakcií miesta a okolia, vzájomných vzťahov makroštruktúr a miestnych štruktúr v podobe každodenného úsilia aktérov). Pri použití tejto optiky sa predpokladá dominantné využitie kriticko-analytických prístupov.
3. **Substanciálno-axiologická optika** (identifikácia a porozumenie dominujúcim podstatám, významom, významovým dominantám, identite, hodnotám a hlavným cieľom každodenného úsilia miestnej komunity). Pri použití tejto optiky sa predpokladá dominantné využitie hermeneutických prístupov.

Holistický pohľad na miesto spočíva teda v súčasnom uplatnení uvedených bádateľských optík s cieľom identifikovať „jednotiacu niť miesta“ (Kasala 1999, s. 195), t.j. to, čo vnútornej integruje miesto. Miesto by sme v tejto súvislosti mali chápať ako holon. Koncepciu holonu prvýkrát prezentoval A. Koestler (1967, s. 48). Sledoval napl-

nenie troch cieľov. Jeho ambíciou bolo nájsť model, ktorý by integroval redukcionistický a mechanistický prístup scientifickej a behaviorálnej psychológie s holistickým a humanistickým prístupom freudovskej, rogeriánskej a geštaltickej psychológie. Zároveň si uvedomoval dôležitosť a relevantnosť evolučných procesov v sociálnych vedách a chcel ponúknuť určitý teoretický systém, ktorý by aplikoval evolučný koncept. Napokon mal za cieľ vyvinúť explanačný model humánneho sociálneho systému, ktorý by zároveň umožnil analýzu mikroúrovne individuality ako aj makroúrovne kolektivity (Edwards 2003). Pojem *holon* označuje jednotku, ktorá je na jednej strane finálnou a kompletnou entitou a na druhej strane je súčasťou niečoho väčšieho (Richling 2004, s. 7). Tento koncept využil neskôr D. Nir (1987, 1990), ktorý navrhol štúdium regiónu ako holonu (bližšie Chojnicki 1999, s. 331). Ak aplikujeme koncepciu holonu na miesto, môžeme miesto traktovať z kontexte dvoch aspektov. Z introvertného aspektu štruktúry ako celok s finálnym charakterom pre svoje súčasti (integrovaný jednotiacou niťou). Z extrovertného aspektu ako súčasť väčších celkov. V tomto zmysle potom hierarchickú organizáciu holonov nazývame *holarchia* (Chojnicki 1999).

Na tomto mieste sa vynára legitímna otázka, či je uvedená syntéza realizovateľná. Skepsa a kritické hlasy, ktoré túto možnosť spochybňujú, vyplývajú najmä z toho, že za uvedenými prístupmi stoja filozofické koncepcie, ktoré sú vzájomne kontradiktórne a teda ťažko zlučiteľné. Na druhej strane ak máme geografické poznanie posunúť dopredu, nevyhnutne sa musíme pokúsiť o holistické uchopenie zložitej reality, ktoré si vyžaduje hľadať premostenia mnohých dualít a binárnych opozícií, ktoré v geografii pretrvávajú (bližšie pozri Matlovič 2006b). Na tomto mieste je užitočné aspoň rámcovo poukázať na sieťové koncepty, ktoré sa pokúšajú o holistické uchopenie reality.

3. SIEŤOVÉ KONCEPTY AKO INŠPIRATÍVNE PRÍKLADY HOLISTICKÝCH PRÍSTUPOV

Ako sme už v úvode naznačili od novej podoby regionálnej geografie sa očakáva posun od abstraktno-funkcionálnych holistických prístupov ku kontextuálnym holistickým prístupom. V odbornej literatúre sa objavilo už mnoho príkladov, ktoré môžu poskytnúť inšpirácie pre tieto snahy. Jedným z nich sú sieťové koncepcie.

Významné podnety do tohto diskurzu prináša španielsky sociológ M. Castells (2007) vo svojej teoretickej koncepcii sieťovej spoločnosti (*network society*). Poukázal na to, že medzi kultúrou, ekonomikou, politikou a spoločnosťou na jednej strane a informačnými technológiami na strane druhej existujú spleť vzťahy, ktoré významne menia spoločnosť.

Analýza sietí je od 90. rokov minulého storočia považovaná za významný nástroj objasňovania regionálnej dynamiky. Začiatky týchto snáh sú spojené s uppsalskou školou (Håkansson), ktorá kládla dôraz na analýzu vzťahov medzi aktérmi siete. Na rozdiel od systémového prístupu sa v sieťovom prístupe väčšia pozornosť venuje aj sociálnemu kontextu a popri materiálnych sa študujú aj nemateriálne väzby (Stryjakiewicz 2001, s. 38). Medzi aktérmi siete je možné identifikovať tri základné typy väzieb – konkurencia, kooperácia a kontrola. Väzby pritom môžu mať charakter osobný, inštitucionálny, formálny, neformálny, príležitostný alebo dlhodobý. Bázou uvedených vzťahov môžu byť prírodné zdroje, finančné zdroje, manažérska kontrola, vlastnícke práva

na licencie, výrobná komplementarita, konzultačné služby, a pod. (Lambooy 1991 in Stryjakiewicz 2001, s. 38). Medzi dôležité črty sieťového usporiadania vzťahov (napr. medzi firmami) patria opakovateľnosť transakcií a interakcií a relatívna trvácnosť väzieb. Veľmi dôležitým momentom je vytvorenie atmosféry dôvery (*milieu of trust*), čo je predpoklad dlhodobejšej udržateľnosti siete (Stryjakiewicz 2001, s. 39). Viacerí ekonómovia a geografi predpokladajú, že sieťové usporiadanie bude v najbližšej budúcnosti dominantným spôsobom organizácie hospodárstva. V tejto súvislosti sa rozlišujú najmä tieto formy sietí: strategické aliancie, inovačné siete, neformálne siete a subdodávateľské siete. Výhodou sietí je, že vytvárajú operatívnu štruktúru, ktorá umožňuje neustálu adaptáciu na rýchle zmeny, ktoré priniesol postfordovský model elastickej produkcie. Vedie to k vzniku veľkej diverzity sietí, ktoré sa však predsa len vyznačujú niektorými spoločnými znakmi: vzájomná závislosť aktérov, reciprocita, voľné zväzky a relativizácia hierarchických väzieb.

Ku sieťovým koncepciám radíme aj *teóriu aktérov v v sieti* (actor-network theory, tiež nazývanú „*actant-rhizome*“ theory). Teória bola sformulovaná v druhej polovici 80. rokov 20. storočia zásluhou skupiny francúzskych a britských sociológov a filozofov (Michel Serres, Bruno Latour, Michel Callon, Jon Law). Zaoberá sa štúdiom sveta ako heterogénneho projektovania. Heterogenita súvisí s chápaním sveta ako diverzity rozličných vzťahov a projektovanie súvisí s chápaním sveta ako neustáleho procesu jeho formovania prostredníctvom množstva rozličných entít (ľudí, strojov, peňazí, dokumentov, textov, technológií, firmy, samosprávy, vlády, mestá, obce a pod.), nazývaných aktérmi. Aktéri sú neustále v pohybe, formujú a menia svoje vzťahy a spojenia heterogénnych aktivít, čím vytvárajú určitú sieť. Sieťové vzťahy pritom môžu mať materiálny (medzi vecami) a semiotický (medzi myšlienkami, konceptami, technológiami) charakter. Mnoho vzťahov je súčasne materiálnej i semiotickej povahy. Svet je teda tvorený rôznorodými sieťami, ktoré sú reprezentované viac spojeniami ako uzlami a viac tokmi ako linkami. Siete sú veľmi nestále a pominuteľné, predstavujú len momentálny stav vzťahov. Tieto rozmanité siete aktérov sú zdrojom konania vo svete. Je to však len konanie čiastkových spojení, preto Latour uprednostňoval na označenie aktéra termín „actant“ s cieľom charakterizovať tento neistý, ale stále vplyvný stav. Existencia sietí aktérov silne závisí od obehu (cirkulácie, tokov), preto ich kontinuita spočíva na celej sérii stabilných avšak mobilných entít (zariadení, typov ľudí, zvierat, peňazí), ktoré môžu byť transportované z jedného miesta na iné bez zmeny svojej formy. To umožňuje dosiahnuť trvácnosť siete. Stabilné a zároveň neustále mobilné entity upevňujú siete a umožňujú im pretrvať (Thrift 2000, s. 4-5). Teória kladie dôraz na kľúčovú úlohu „nemateriálnych kuriérov“ (peniaze, informácie, hodnoty) pri sčelovaní fragmentov siete a stmelovaní sveta. Čas a priestor sú výlučným produktom týchto interakcií. Toky formujú dynamický priestor, ktorý je relativizovaný vo vzťahu ku konkrétnym objektom participujúcim v sieti. Priestor je tu chápaný ako určité momentálne usporiadanie siete a je len sekundárny vo vzťahu k čiastkovým cirkuláciám a pôsobeniam. Fungovanie sietí spočíva na vzájomnom pôsobení objektov (aktérov), na dialektike spolupráce a konkurencie, ktoré formujú relatívne stabilné, avšak nie statické vzťahy. Sieť teda nemusí byť nutne vnútorne koherentná, ale môže byť v nej obsiahnutý aj konflikt. Sféra vplyvu a mocenský dosah jednotlivých aktérov závisí od ich schopnosti vytvoriť a udržať väzby s čo najväčším počtom iných aktérov. Teória siete aktérov teda na rozdiel od teórie systémov nepracuje so statickými, ale dynamickými vzťahmi (Lisowski 2003, s. 172).

Svet a siete nemôžu byť objasňované prostredníctvom v západnej vede zaužívaných binárnych opozícií (príroda-kultúra, subjekt-objekt, sociálny-technologický, makro-mikro, globálny-lokálny, štruktúra-akvitia, ľudia-veci, tradícia-modernita, externé-interné). Toto delenie považuje za prekážku reálneho videnia sveta. Teória siete aktérov sa snaží prekonať tento dualizmus a prepojiť tieto binárne opozície. Z tohto dôvodu všetky termíny a koncepty (ako napr. aktér, štruktúra, lokálny, globálny) nadobúdajú zmysel výlučne v kontexte s inými konceptami (Thrift 2000, s. 5). V tomto smere teória siete aktérov nadväzuje na Deleuzeho koncept rizómy, ktorým podrobil kritike arborescentnú koncepciu poznania. Rizóma pracuje s horizontálnymi a medzidruhovými väzbami. Arborescentný model na rozdiel o nej pracuje s vertikálnymi a lineárnymi väzbami. Deleuze sa inšpiroval biologickým konceptom mutualizmu (dva odlišné druhy spolu interagujú až sformujú heterogénnu jednotu) (Deleuze, Guattari, 2004). V tejto súvislosti je zaujímavý koncept heterarchie, ktorú tvorí sieť elementov so spoločným cieľom, pričom každý z elementov je na rovnakej „horizontálnej“ pozícii. Má teda rovnakú silu a autoritu a rovnaký hlas. Heterarchia môže byť nezávislá alebo môže tvoriť jednu úroveň hierarchie. Každá úroveň hierarchie je teda zložená z heterarchie elementov. Heterarchia a hierarchia predstavujú rozličné typy sieťových štruktúr, ktoré umožňujú rozličné stupne prepojenosti. V hierarchii môže byť každý prvok spojený s najviac jedným nadradeným prvkom a s niekoľkými podriadenými prvkami. V heterarchii môže byť prvok spojený s ktorýmkoľvek iným prvkom bez toho, aby na to potreboval oprávnenie od iného prvku. V heterarchickej štruktúre sa väčšie množstvo informácií spracováva účinnejšie ako v hierarchickej štruktúre (Deleuze, Guattari, 2004).

4. NAMIESTO ZÁVERU

Spomínaný koncept mutualizmu do istej miery súvisí so symbiogenetickou koncepciou evolúcie L. Margulisovej, podľa ktorej sa druhy tvoria nové zložité entity vzájomným prepájaním a splývaním, čo znamená, že symbiogenéza je mimoriadne dôležitým mechanizmom evolúcie (Brockman 2008, s. 131). Symbiogenéza má množstvo implikácií. V kontexte teórie siete aktérov je inšpiratívnym odkazom najmä to, že formovanie novej kvality môže začať súperením, neskôr však prejde k spolupráci až symbióze, ktorá je podmienkou evolučnej inovácie. Núka sa tu analógia s vývojom geografie ako vednej disciplíny. Po prekonaní monoparadigmatického štádia sa geografia dostala do multiparadigmatického štádia (najmä v 2. pol. 20. stor.), v ktorom súperia viaceré paradigmy, ba dokonca sa často vo vedeckých diskurzoch spomínajú rozličné geografie. V sebareflexii, ktorú podstupuje geografia dnes sa ukazuje potreba formovať interparadigmatickú podobu geografie vyznačujúcu sa spoluprácou jednotlivých paradigmatických koncepcií. To by neskôr mohlo viesť k sformovaniu transparadigmatickej podoby geografie, vyznačujúcej sa symbiotickým vzťahom paradigiem, čo by mohlo napomôcť dosiahnuť novú heuristickú kvalitu našej vednej disciplíny.

Poznámka

Príspevok je súčasťou riešenia grantového projektu VEGA č. 1/0611/09 Koncept miesta v regionálnogeografickej analýze a syntéze a teritoriálnom marketingu:

teoreticko-metodologický rámec a aplikácia na vybrané modelové územia (ved. projektu prof. R. Matlovič).

Literatúra

- BARNEY, D., 2008, *Spoleczeństwo sieci*. Wydawnictwo Sic!, Warszawa, 230 s.
- BODNÁR, J., 2005, *Na hraniciach filozofie a vedy*. Veda, Bratislava, 221 s.
- BROCKMAN, J., 2008, *Třetí kultura. Za hranice vědecké revoluce*. Academia, Praha, 429 s.
- CASTELLS, M., 2007, *Spoleczeństwo sieci*. PWN, Warszawa, 531 s.
- DELEUZE, G., GUATTARI, F., 2004, *A Thousand Plateaus*. Continuum, New York-London.
- DRDOŠ, J., 2004, O holistickom prístupe v geografii: tradície a súčasnosť. *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Presoviensis, Folia Geographica* 7, 28-43.
- EDWARDS, M., 2003, *A Brief History of Holons*. <http://www.integralworld.net/readingroom.html> (stiahnuté 23.11.2008).
- HAMPL, M., 1998, *Realita, spoločnosť a geografická organizácia: hľadání integrálného rádu*. Praha (Univerzita Karlova).
- HETTNER, A., 1932, Das länderkundliche Schema *Geographischer Anzeiger* 33: 1-6.
- HOLT-JENSEN, A., 2001, Territoriality, place and space. *Fennia*, 179, 1-8.
- CHOJNICKI, Z., 1989, Koncepcja terytorialnego systemu społecznego. *Przegląd Geograficzny*, 60, 3, 491-510.
- CHOJNICKI, Z., 1999, Region w ujęciu geograficzno-systemowym. In: *Podstawy metodologiczne i teoretyczne geografii*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, s. 327-353.
- KASALA, K., 1997, The new regional geography in the postindustrial society context. *Acta Universitatis Carolinae, Geographica*, XXXII., 27-31.
- KASALA, K., 1998, Argumenty pre regionálnu geografíu. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 40, 69-76.
- KASALA, K., 1999, Cieľ a prostriedky regionálnogeografického prístupu. In: Minár, J., Trizna, M., eds., *Teoreticko-metodologické problémy geografie, príbuzných disciplín a ich aplikácie*. UK Bratislava, s. 191-196.
- KASALA, K., 2000, Regionálna geografia – kríza alebo oživenie? *Miscellanea Geographica Universitatis Bohemiae Occidentalis*, 7, 53-67.
- KASALA, K., 2003a, Porozumenie ako cieľ regionálnogeografického prístupu. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 42, 41-51.
- KASALA, K., 2003b, Kontexty a kontextuálny prístup v regionálnej geografii. In: Novák, S., ed., *Geografické aspekty stredoevropského priestoru*. Pdf MU Brno, s. 50-54.
- KOESTLER, A., 1967, *The Gost in the Machine*. Hutchinson, London.
- LAUKO, V., 2000, Transformácia regionálnej geografie. *Miscellanea Geographica Universitatis Bohemiae Occidentalis*, 7, 24-31.
- LISOWSKI, A., 2003, *Koncepcje przestrzeni w geografii człowieka*. UW, Warszawa, 198 s.
- MATLOVIČ, R., 2006a, Geografia – hľadanie tmelu (k otázke autonómie a jednoty geografie, jej externej pozície a inštitucionálneho začlenenia so zreteľom na slovenskú situáciu). *Acta Facultatis Studiorum Humanitatis et Naturae Universitatis Prešovensis, Folia Geographica*, 9, 6-43.
- MATLOVIČ, R., 2006b, K problematike hľadania platformy symbiózy idiografického a nomotetického spôsobu produkcie geografických poznatkov. *Geografická revue*, 2, 25-39.
- MATLOVIČ, R., 2007, Hybridná idiograficko-nomotetická povaha geografie a koncept miesta s dôrazom na humánnu geografíu. *Geografický časopis*, 59, 1, 3-23.
- MIČIAN, L., 2000, Vhodným systémom geografických vied k pokroku v regionálnej geografii. *Miscellanea Geographica Universitatis Bohemiae Occidentalis*, 7, 35-41.
- NIR, D., 1987, Regional Geography considered from the systems approach. *Geoforum*, 18, 2, 187-202.
- NIR, D., 1990, *Regions as a socio-environmental system*. Kluwer Academic Publishers, Dordrecht.

- PAULOV, J., 1996, The situation of regional geography: some open questions. *Acta Facultatis Rerum Naturalium Universitatis Comenianae, Geographica*, 38, 9-16.
- RICHLING, A., 2004, The Concept of the Natural System and its Importance for the Development of Integrated Research of the Natural Environment. *Miscellanea Geographica*, vol. 11, 5-11.
- SACK, R. D. (1997). *Homo geographicus*. Baltimore (John Hopkins University Press).
- STRYJAKIEWICZ, T., 2001, Koncepcja usieciowienia (networking) w badaniach przestrzenno-ekonomicznych. In: Rogacki, H., ed., *Koncepcje teoretyczne i metody badań geografii społeczno-ekonomicznej i gospodarki przestrzennej*. Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań, 37-47.
- THRIFT, N., 2000, Actor-network theory. In: Johnston, R.J., et. al., *The Dictionary of Human Geography*. Blackwell, Oxford, s. 4-6.
- ŽIGRAJ, F., 2005, Metavedný význam regionálnej geografie v kontexte súčasného regionálneho rozvoja na Slovensku. *GEO Informations – elektronický časopis geografických vied*, 1, Nitra, www.fpv.ukf.sk/kg/geoinfo/aktualna.htm.

Towards realm the new systematism of the regional-geographical knowledge

Summary

In the article we proposed that the geographical analysis and synthesis based on the trinity version of the place concept, should mirror the simultaneous use of three research optics when examining the place:

Compositional optics (analysis and synthesis of the time-space structures and forms of abiotic, biotic and antropic origin in the place). It means, it is the study of geodiversity, which is composed of coexistence of fyzio-spherical, techno-spherical, socio-spherical and noo-spherical and cyber-spherical components in a particular space. It is supposed to use the empirical-analytical approaches at the compositional optics usage.

Socio-constructive and contextual optics (analysis of geographical location – position of the examined place in different contexts, identification and explanation of socio-spatial processes, their mechanisms, actors and network actors, mutual interactions of place and its` surrounding, mutual relations of macro-structures and local structures representing the daily effort of the actors). It is supposed to use the critical-analytical approaches at the use of the above optics.

Substantial-axiological optics (identification and comprehension of dominating matters, meanings, meaning dominants, identities, values and main goals of daily effort of local community). It is supposed to use the hermeneutical approaches at the use of the above optics.

Synthesis (holistic view) on the place is therefore based on the actual application of the former mentioned research optics trying to identify the “unifying thread of the place”, it means, what internally integrates the place.

At the same time we propose the possibilities of concepts` use that can be inspiring at the formation of a new regional geography, to which the movement from the abstract-functional holism to contextual holism is related. In this contingency it is possible to use the concepts of holon and the actor-network theory.

Translated by Barbora Némethyová